

azt, s a róla szóló beszámolót, ezt az évkönyvet pedig figyelmébe ajánljuk mindazoknak, akiknek a népművelés szívügye.

Krammer Jenő

A nemzetnevelő Széchenyi. (1. Padányi Viktor, Széchenyi kultúrája Acta Universitatis Szegediensis. I. 1. 1943. 199. old. — 2. Széchenyi vallomásai és tanításai. — Széchenyi Anthologia. Összeállította Fekete József és Váradi József. 2. kiadás. Studium. 1943. 436. old.)

A közelmúlt Széchenyi-emlékév maradandó hatását jelzi az a körülmény, hogy Sz.-irodalmunk újra igéretes hajtásokat hozott. Pedagógiai, de általános nemzetnevelői szempontból nem kell igazolnunk, mit jelent Sz. életművének feltárása és eszmevilágának elemzése. Napjainknak több társadalmi és nemzeti jelensége, továbbá fejlődési fordulata igazolja elveinek életrevalóságát. A Naplóiban feltáruló mélységes emberismeret, és etikai komolyság Sz.-t legáltalánosabb hatású nemzetnevelőinek sorába emeli. A magyar sors mélyrenéző elmélkedője felé irányuló érdeklődés most is két komoly és tisztés alkotásban nyilvánul meg.

1. Padányi műve egy kétkötetű tervezett Sz.-pszichográfiának első része. Célja a Sz.-életmű és gondolatvilág megértése. Ehhez pedig a legjobb módszer végigkísérni életsorsának alakulását és értelmezni Naplóinak önvallomásait. A szerzőt fejlett oknyomozó hajlam vezeti. Sz. minden életeseményében keresi azt a formáló tényezőt, amely hatott ennek a romantikus kedélyű és az állandó tettvágy lázában élő férfiúnak karakterológiai alakulására. A jelen kötetben a szerző hősenek kulturális fejlődését 1829-ig kíséri.

A könyv értéke — tartalmi jelentőségén felül — az írónak, kritikai fejtegetés módja, s az ebből következő őszinteség és részehajlatlanság. Bár kifejezései, megállapításai és következtetései olykor egyéniesek. Az élvezetes és tanulságos mű második kötetét a pedagógus-közvélemény érdeklődéssel várja.

2. Más természetű, de nem kevésbé érdekkeltő és okulással teljes a Fekete és Váradi összeállításában megjelent Sz.-anthologia. A mű sokkal többet nyújt, mint a címe igéri. Bevezeti egy 134 oldalra terjedő Sz. élet- és jellemrajz, melyben Váradi lélektani szempontokon nyugvó adatösszeállításban ismerteti Sz. alkotó egyéniségét.

A könyv gerince Sz. tanításaiból és gondolataiból álló anthologia. A kiválogatás szempontjai emlékeztetnek a régi közkézen forgó »sapientia veterum« florilegiumaira, melyek nagy gondolkozóknak maradandó életbölcsességét és etikai célzattól vezérelt elveit kötötték csokorba. — Bő szemelvényekben tárják itt elénk a szerkesztők Sz. gondolatait az emberekről, az életeszményekről, az egyéni és nemzeti boldogulásról, a társadalmi felemelkedésről, az önismeretről, a nemzeti nyelvről, a vallásról, a tökéletességről stb.

Függelékül közlik Sz. alkotásainak és műveinek jegyzékét, végül a Sz.-re vonatkozó fontosabb bibliográfiát.

Ezzel a tartalmi tájékoztatóval azonban éppencsak, hogy utaltunk a könyv gazdagságára. Pedagógiai jelentőségéről és praktikus használhatóságáról az egyszerű átlapozás is még fogja győzni az érdeklődőket.

Bizonyosak vagyunk benne, hogy a mű hamarosan a Sz.-vel foglalkozó nevelők Vade mecum-ává lesz.

Visy József.

Demény Dezső, A teszt módszer személyiségvizsgálati szerepe. Közl. a Ferenc József Tud. Egyet. Lélektani Intézetéből. 46. sz. Kolozsvár. 1942. 186. old.

A gyakorlati lélektan bevált módszere — a teszt — a való élet igazolása ellenére is elméleti oldalról állandóan, a bírálatok pergőtüzében áll. A bírálatoknak csak egyik része célozza — az eredmények elismerése mellett — a további tökéletesítést, a másik rész szigorú elméletből kiindulva az egészelvűség jegyében teljesen elveti ezt a módszert. A szerző érdeme, hogy tudományelméleti alapon a személyiségvizsgálatok szemszögéből nyugodt, tárgyilagos hangon tör pácát a teszt módszer mellett.

A lélektan nem elégedhet meg az egyes személyiségtényezők vizsgálatával, igazi ismeretterülete ezek szerveződése: a személyiség. Sem a köznapi emberismeret felületessége, sem az irodalom alanyisága, de a filozófia végső elveket keresése sem elégítheti ki a lélekbúvárt. A lélektan valóságos, hatékony, tárgyilagos emberismeretre törekszik. Célja eléréséhez legfőbb, de nem egyedüli módszere a teszt. Mivel azonban ez kötött módszer, önmagában torz képet adhat a személyiségről. Az eredmény valószínű csak akkor lehet, ha a vizsgálatokat kiegészítjük a többi módszerből vont következtetésekkel. Ezek közül különösen az alpmódszereket (megfigyelés, kísérlet), továbbá a származékmódszereket (kérdőív, kikérdezés, véleményező módszerek, munkapróba) és részben az ábrázoló módszereket (statisztika, geometria) találjuk hatékonyaknak. A személyiséget alkotó tényezők végnélküli sora csak valamennyi módszer együttes alkalmazásával közelíthető meg. Ezen az alapon a teszt a személyiségvizsgálat előkészítő módszere.

Az elért eredmények arról tanuskodnak, hogy a teszt ott vált be legjobban, ahol a teljesítmények legkönnyebben kezelhetők ((értelmes-ségsszint, alkalmasság bizonyos foglalkozásokra), tehát a személyiség felületi tényezőinél. A jellemvizsgálatoknál, sőt a vérmérsékletvizsgálatoknál is tapasztalható nagymértékű bizonytalanság oka részben az, hogy a tesztek hatékonyságát túlértékelik. A jellem tettekben nyilvánul meg, s kötött módszerrel nehezen vizsgálható. Itt sokkal szebb eredményekre tekinthetnek a kötetlen módszerek (kikérdezés, megfigyelés, stb.). Téves következtetésre vezethet az a — gyakorlatban számtalanszor alkalmazott — eljárás is, hogy mélyebb személyiségtényezőkre felületi vizsgálatokra alkalmas statisztikai módszerekkel igyekeznek világoosságot deríteni.

Leszögezi, hogy az egész személyiséget vizsgáló kifogástalan teszt nincs. Az eddig alkalmazott legkiválóbbak is vagy művészi beleérzést kívánnak a kísérletezőtől (Rorschach, Wartegg stb.), tehát nélkülözik a teljes tárgyilagosságot, vagy csak egyes személyiségtényezők megismerésére szorítkoznak. A teszt igazi értéke a felületi személyiségtényezők vizsgálatánál mutatkozik meg, mélyebb rétegek vizsgálata úgy látszik még megoldásra váró kérdéseivel tartozik.